



СЛАВИЦА САГАДИН, ПРЕТСЕДАТЕЛКА НА ЗАЕДНИЦАТА НА МАКЕДОНЦИТЕ ВО РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА



■ Разговорот го водеше: **Жаклина МИТЕВСКА**

☀ Во Република Хрватска живеат околу 6.000 Македонци, тие се организирани во културни друштва, црковни општини, градски совети...

САГАДИН: Македонците во Република Хрватска живеат најмногу во урбаните центри: Загреб, Риека, Осиек, Сплит, Вараждин и други градови, уште од дамнина, а тоа значи дека имаме семејства кои тука имаат веќе и трета генерација, уште пред 1918 година, иако најголемиот дел се дојдени по 1945, а особено по 1971 година. Социјалната и образовната структура е шарена: до 1981 година најмногу имаше неквалификувана и полуквалификувана работна сила, а најмалку високообразовани интелектуални работници: според статистичките податоци од оваа година најобразованиот дел биле припадници на ЈНА, освен во Загреб, каде што доминирале цивилни/граѓански лица, додека во Сплит и во Пула имало најмногу припадници на ЈНА и граѓански лица на работа во тогашната армија. Сè на сè тогаш имало околу 12.000 Македонци, но од 1990 до 1995 година најголем дел од нив со семејствата ја напуштиле Хрватска, така што според пописот од 1991 година во оваа држава живеат околу 5.700 Македонци, најмногу се концентрирани во Загреб и Загребската жупанија 2.800, со најдобра образовна структура, повеќе од 60 проценти се високообразовани, но и најстари, со просек од 60 години. Македонците во Република Хрватска се организирани не само во своите македонски друштва и црковни општини, туку и во други невладини, хуманитарни, граѓански политички организации и странки. Секаде каде што, според Уставниот закон од 1992 година за националните и етничките заедници, беа организирани македонски културни друштва, а тоа се Риека, Сплит, Осиек и

Загреб, сега постојат и црковни општини, а според Законот за националните совети како јавни тела од консултативен карактер, од 2001 година, при градските власти функционираат и такви совети. Сепак, нашата дејност традиционално најмногу се одвива во македонските културни друштва и во црковните општини.

СВЕСТА И ДУХОТ КЕ НÈ ОБЕДИНУВААТ!

Годинашните "Единаесетте денови на македонската култура во Истра" беа во знак на евидентно заживување на и инаку многу богатата активност на Македонското културно друштво на Истарската жупанија "Коцо Рацин" од Пула, кон кое овој пат се придружи и Советот на македонското национално малцинство на град Пула, а како еден од координаторите се појави и Македонската црковна православна општина "Св. Јоаким Осоговски" од Пула. Оваа веќе традиционална културна манифестација се одржува по повод 24 мај, Денот на македонските и општословенските просветители Кирил и Методиј.

"Свеченото отворање се случи по малку симболично, со претставување на првиот фреквенциски македонско-хрватски и хрватско-македонски речник, дело на проф. д-р Драги Стефанија и на проф. д-р Борислав Павловски, кој е воопшто прв таков речник од времето на Зборникот на браќата Миладиновци во кој, како што е познато, е печатен и еден помал помошен македонско-хрватски речник со околу 500 зборови. Во Пула се отворени нови и прекрасно уредени простории на Советот на македонското национално малцинство на град Пула, со посебно уредена 'Македонска соба'.

Како своевиден мал македонски етнографски музеј во центарот на овој 3.000 години стар град, 'Македонска соба' предизвика голем интерес и внимание, дотолку повеќе што сите изложени експонати се оригинални артефакти, главно, добиени од овдешните Македонци. Во рамките на манифестацијата беше одржана тркалезна маса на тема 'Поделбите на Македонија и македонската дијаспора денес', која се одржа во просториите на Италијанската заедница на Пула, со што сакавме кај хрватската јавност, но и кај овдешните други национални малцинства, особено италијанското, кое и инаку е хиперсензибилизирано за прашањата на поделбите, неправедните граници, егзодусот и денационализаторските процеси, културолошки и мошне јасно да лобираме за македонското прашање, и токму денес кога и Хрватска и Македонија се пред прагот на Европската унија во која, и не само за Македонија, владеат неприфатливите двојни критериуми. На тркалезната маса публицистот Огнен Бојаџиски од Загреб даде темелен преглед на клучните настани, кои ја одредија трагичната судбина на Македонија и на македонскиот народ, а притоа особно беше истакнат перманентниот и бескрупулозен процес на обезглавување на македон-



ПОТПИСНИЦИТЕ НА "РОЧКИТЕ ДОКУМЕНТИ И МЕТОДИЈ ВО СЕВЕРНА ИСТРА"

НИЕ СМЕ ИМ ЛОЈАЛНИ, А ТИЕ НÈ ПРИЗНАВААТ!

ската интелигенција, со безбројни апсења, убиства и атентати, што од трагичната смрт на браќата Миладинови во Цариград практично трае сè до нашево време. Људмил Спасов се осврна врз состојбата на македонскиот јазик во Пиринска и во Егејска Македонија, во Албанија и во Србија, но и пошироко кај македонската дијаспора. Јордан Костадинов, основач на ОМО 'Илинден' од Сандански, Пиринска Македонија, ја предочи неиздржливата состојба на Македонците во Пирин во светлината на жестоката и незапирлива денационализаторска политика на бугарската држава, која прави сè да згаснат македонскиот дух и македонската свест во овој, како што рече, окупирани дел на Македонија. Литературниот историчар и критичар Борислав Павловски се задржа врз егејските теми во делото на писателот Ташко Георгиевски, особено врз обемниот романескнен циклус 'Црно семе', а филмскиот историчар и критичар Георги Василевски говореше за истите теми во македонската филмска уметност, повторно со посебен осврт врз филмот 'Црно семе' од Кирил Цаневски, кој ѝ беше прикажан на пулската филмска публика. Беше претставена и антологијата на македонски народни приказни и пословици "La Macedonia racconta/favole e magia",

во избор и превод на италијански јазик на големиот пријател на македонската литература Giacomo Scotti, а трогателна пригодна програма изведоа фолклорните групи на МКД 'Кочо Рацин' - 'Ленки', 'Мугри' и 'Чалгии', што инаку ги раководаат овдешните македонски кореографи. Во новоотворената 'Македонска соба' 'поетско сефте' направила поетите Ристо Јачев од Скопје и Серафим Гоцев од Сандански, Пиринска Македонија, а целата манифестација доби убава завршница со заеднички излет на гостите од Република Македонија и Пиринска Македонија со Македонците



ЊТИ", ПОКРАЈ СТОЛОТ НА КИРИЛ

те од Истра во познатото културолошко излетиште 'Алеја на глаголашите Роч-Хум'. Освен традиционалната посета на двата споменика посветени на општословенската и македонската култура - 'Столот на Кирил и Методиј' и 'Катедрата на Климент Охридски', тука се потпишани и испратени до Собранието на Република Македонија и т.н. 'Рочки меморандум' и 'Писмото на Иницијативниот одбор за создавање и втемелување Унија на Македонците од Албанија, Бугарија, Грција, Косово и Србија', со цел за нивно заедничко дејствување и духовно обединување", вели Алдо Климан, писател од Пула.

☀️ Кога е формирана Заедница на Македонците, колку друштва се опфатени во неа, како таа функционира и кои се нејзините активности? На кој начин ги негувате македонската култура и традициите?

САГАДИН: Првите македонски друштва се формирани во Риека - МКД "Илинден" и во Сплит "Друштвото на Македонци и пријатели на Македонија/Македонија"/1991 пролетта и летото, а есента е формиран Иницијативен одбор за создавање на Заедницата како своевидна унија - Сојуз на македонските културни друштва во Хрватска. Формално Заедницата постои од декември 1991 година. Денес Заедницата на Македонците во РХ ја чинат македонските културни друштва: "Илинден" Риека, "Кочо Рацин" Пула, "Браќа Миладиновци" Осиек, "Македонија" Сплит и "Билјана" Задар, како и најновото друштво "Охридски бисер" од Загреб. Нашите активности се одвиваат на две нивоа, локално и државно, а така и се финансираат. На пример, "Илинден" е една од најважните манифестации, како и "Денови на македонската култура", која традиционално ја организираат друштвата, а се финансира и од локално и од државно ниво. Жално е тоа што немаме поголема соработка со Македонија, бидејќи можеме на многу подобар начин да ги претставиме културните вредности и постигнувања како во Хрватска, така и во Македонија. Хрватска издвојува значително поголеми средства не само за културата, туку и за негување на културното богатство на етничките и националните заедници, така што годишно за разни активности и дејности ние добиваме околу 80.000 евра, за што сме благодарни. Го негуваме македонскиот фолклор, имаме наши играорни групи, хорови, музички групи, издаваме книги на македонски и на хрватски јазик од наши сонародници, снимени се неколку ЦД со македонски песни и музика, Заедницата го издава списанието "Македонски глас" на македонски и на хрватски јазик, четири броја годишно. Во јавноста го употребуваме македонскиот јазик, како во нормалната комуникација, така и во медиумите, а познато е дека македонскиот јазик, литература и култура се студираат на четири универзитети - Загреб, Риека, Осиек и Задар. Во официјалната државна комуникација можеме слободно да го употребуваме македонскиот јазик, што и се прави, иако од практични причини повеќе комуницираме на хрватски.

☀️ Каква е интеграцијата на Македонците во хрватското општество, односно колку тие се вклучени во институциите на системот во Хрватска, какви права имаат како национално малцинство во таа земја?

САГАДИН: Македонците во Република Хрватска традиционално се почитувани како трудољубиви, добри и чесни граѓани, кротки, праведни и добри христијани, за кои се знае дека многу биле обесправувани, дека имаат трагична историја и дека секогаш биле лојални граѓани во своите нови татковини. Нашите сонародници во Хрватска својот углед го здобиле како добри комшии, скромни и работливи, семејни луѓе. Она што секој секогаш им го признавал и им го признава е нивната професија, занаетот, работливоста, добродушноста, човештината и себепочитувањето, или како што вели еден наш Хрват пријател: "Македонци су скромни људи, немој их дирати и љутити, они уживају у својим пјесмама, у ору и воле своју Македонију - као што поштују крух и воду тамо гдје их зараѓују!" Голем број наши стручњаци - интелектуалци се високо ценети: да не ги спомнуваме покојните д-р Жежков, Орде Петлевски, д-р Тома Про-



MAKEDONCI TE NA BALKANOT

шев, д-р Стилијан, инг. Киро Недковски, инг. Томислав Зојчевски и многумина ширум Хрватска, како и нашите денешни уметници Рахила Бурзевска, Костадинка Велковска, Љупка Димитровска, Јагода Трневска-Цветичанин, покојниот оперски пејач Сотировски или, пак, керамичарот Г.Саздовски, потоа писателот Алдо Климан, публицистот Огнен Бојаџиски, проф.д-р Магдалена Маршавелска, д-р Никола Гроздановски, инг. Владо Апостолов, д-р Бонев и други, меѓу кои има и многу млади, кои дошле меѓу 1980 и 1990 година, студирале и останале, како и оние кои допрва доаѓаат.

☀️ Како Хрватска се однесува кон малцинствата во земјата, конкретно кон македонското. Вашиот премиер Иво Санадер од македонскиот премиер Бучковски, побара припадниците на хрватското малцинство кои живеат во Македонија да бидат вметнати во преамбулата на македонскиот Устав. Дали Македонците се внесени во хрватскиот Устав?

САГАДИН: Во Уставот на Република Хрватска таксативно не се наброени сите 16, односно 24 етнички и национални заедници, а ние како Македонци тоа прашање не сме го поставувале од практични причини, нè има помалку од 8 проценти, односно 11 проценти кои се утврдени стандарди со Европските конвенции уште од 1975 година до денес. Ниту ние сме инсистирале, освен да ни се гарантираат темелните човекови и етничко/национални права, што и е направено со Уставниот закон од 1992 и со промените од 2001 година. Кога се дискутираше за оваа проблематика, тргнавме од суштинското прашање дали се гарантираат темелните човекови и етничко национални права, а формално е дали некој ве спомнува или не во Уставот! Што вреди спомнувањето ако во практиката темелните права не се регулирани со законски и подзаконски акти, кои се значително поважни како дел од животот. Скромно кажано етничките и националните заедници

во Република Хрватска традиционално, уште од времињата на Австро-Унгарија како западно цивилизирана земја, ги уживале максимално граѓанските права и правата на здружување и негување на својот јазик, култура, за тоа пример се Чесите, Италијанците, Србите, Словенците и Евреите, така било и за време на Титова Југославија, а денес состојбата е поквалитетна со застапниците во хрватскиот Сабор. Доволно е да се погледне колку финансиски средства издвојува за тоа Владата на Република Хрватска.

☀️ Имате ли можност за факултативна настава по македонски јазик, или некакви училишта каде ќе го изучувате?

САГАДИН: Да не заборавам да ги истакнам нашите црковни општини, најстара и прва е "Св.Злата Мегленска", основана 1993 година во Загреб, со голема помош на Загребската надбискупија и лично на покојниот кардинал Ф. Кухариќ и бискупот Кокша, потоа "Св. Наум Охридски" во Сплит, "Јоаким Осоговски" во Пула и во Риека. Важно е да се истакне дека благодарение на ваквата добра практика се овозможи литургијата и другите духовни потреби да ја врши духовно лице, свештеник од Македонија од Македонската православна црква, во лицето на свештеникот Кирко Велински, што за нас е многу важно во негувањето на мајчиниот јазик, нашата духовност и христијанскиот живот и традиции. Имавме два обида да организираме македонска дополнителна настава, за жал, иако тргна добро првиот обид не продолжи. Но, откако дојде свештеникот кај луѓето оживеа интересот и за јазикот и за духовниот живот, така што сега повторно имаме дополнителна настава, а знаете и сами какви сме ние Македонците, ако нешто не е особено нужно и е само добро-волно, тешко е да се прифати! Во дополнителната настава се учи мајчиниот македонски јазик со литература, национална географија и историја, а наставата се изведува еднаш неделно во училиштето "Никола Тесла" во Загреб.



Success is question
of choice!



www.marili.com.mk

e-mail marili@marili.com.mk

MARKETING & PUBLISHING AGENCY

blvd. Goco Delcev, 11 DTC Mavrovka, Skopje, Macedonia; phone/fax ++ 389 2 3128 155